

รูปแบบการสื่อสารและการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

COMMUNICATIVE PATTERNS AND IDENTITY COMMUNICATION OF THE LUA ETHNOGRAPHY LIVING IN AN URBAN COMMUNITY

วรินทร์ แจ้งโรจน์¹ และ ณัฐวิโรจน์ มหายศ²

Warinthorn Jangroj and Nattawirot Mahayot

Article History

Received: 13-03-2023; Revised: 17-05-2023; Accepted: 23-05-2023

<https://doi.org/10.14456/issc.2023.65>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง 2) ศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทางการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้นำของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่มีตำแหน่งภายในศูนย์ประสานงานสมาคมลัวะแห่งประเทศไทย จำนวน 4 ท่าน 2) กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่อาศัยอยู่ในเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ท่าน และ 3) กลุ่มประชาชนทั่วไปที่พำนักอาศัย อยู่ใกล้เคียงกัน และทำงานร่วมกันในเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ท่าน รวมทั้งหมด 12 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ เป็นการสื่อสารแบบสองทาง มีลักษณะการสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีทิศทางจากล่างของข่าวสารจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และแบบแนวราบ
2. การสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านสื่อบุคคล ทั้งด้าน การแต่งกาย ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านวิถีชีวิต สื่อพื้นบ้าน สื่อประเพณี และสื่อพิธีกรรม
3. ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะเป็นความสัมพันธ์แบบเป็นพี่ เป็นน้อง เปรียบเหมือนเครือญาติ การสื่อสารจะเป็นลักษณะแบบไม่เป็นทางการ แต่หากมองอีกด้านของกลุ่มภายนอกชาติพันธุ์ลัวะ จะพบว่าความสัมพันธ์จะเป็นลักษณะ

¹อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Lecturer, Faculty of Communication Arts, Bangkokthonburi University

Email: varintorn.jan@bkkthon.ac.th *Corresponding author

²อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Lecturer, Faculty of Communication Arts, Bangkokthonburi University

คนนอกพื้นที่ เป็นเพียงคนรู้จัก หรือผู้ร่วมงาน การสื่อสารจะเป็นลักษณะแบบเป็นทางการ

คำสำคัญ: รูปแบบการสื่อสาร; การสื่อสารอัตลักษณ์; กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ

ABSTRACT

The purpose of this research is 1) A study of the communication styles of the Lua ethnography living in an urban community. 2) Study the identity communication of the Lua ethnography living in an urban community. And 3) Study the relationship of the Lua ethnography living in an urban community. The researcher used a qualitative research methodology. The tools used to collect data include Document analysis informal interviews focus groups with a key informant Divided into 3 groups: 1) The leader of the ethnographic group Lua with 4 persons within the Lawa Association of Thailand Coordinating Center. 2) Lua ethnography who lives in the district of Thawi Watthana Bangkok 4 persons and 3) general public Accommodation nearby and work together in the Thawi Watthana area Bangkok totals 4 persons, totaling 12 persons.

The research result finds that:

(1) The Lua ethnography's communication style is two-way communication, both formal and informal. The flow of communication is divided into 3 kinds: top-down, bottom-up, and horizontal communication.

(2) The identity of the Lua ethnography is communicated through personal media. Both in terms of dress, language, food, way of life, folk media, media traditions, and rituals.

(3) The relationship of the Lua ethnography will be a relationship as a brother or sister, like a relative, Informal communication but if you look at the other side of people outside the Lua ethnography. It will be found that the relationship will be with a person outside the area. Just one acquaintance or coworker, formal communication.

Keywords: Communicative Patterns; Identity Communication; The Lua Ethnography

1. บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ คือ ชาวละว้า ซึ่งแต่เดิมเคยมีอำนาจปกครองไทยในช่วงสมัยหนึ่ง ต่อมาภายหลังได้เกิดการสู้รบกัน ไทยประสบชัยชนะและขับไล่ชาติละว้าหรือลัวะ ให้หมดไป ทำให้กลุ่มชาวละว้าหรือลัวะ จำนวนไม่น้อยหนีกระจัดกระจายไปอยู่ในแถบภาคเหนือ ห่างไกลจากเขตเจริญ โดยตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นหมู่บ้านเฉพาะพวกของกลุ่มชาวละว้าหรือลัวะเท่านั้น (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2547)

นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่ถูกเรียกว่า บะเม็ด, ว้า, ลเวือะ, ดาระอั้ง, ปลั่ง, สามเต้า, ขมุ, มัล/ปรัย และมลาบารี หากจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ จะถูกนิยามและเรียกโดยรวมว่า “ลัวะ” หากมองทางด้านภาษาศาสตร์ ลเวือะ, ละวะ, ปลั่ง และดาระอั้ง มีความสัมพันธ์อันเครือญาติ เพราะภาษาที่พูดมีความใกล้เคียงกัน ถูกจัดอยู่ในกลุ่มภาษาย่อยปะหล่องอีกด้วย (ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ และคณะ, 2555)

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2543 (อ้างถึงใน ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ และคณะ, 2555) ได้ตั้งข้อสังเกต เรื่องราวของ “ลัวะ” ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไบเบิลของล้านนา พบว่า ตำนานเมือง, ตำนานศาสนา, ตำนานพระธาตุ แต่ปรากฏชื่อที่แตกต่างกัน เช่น ตำนานเมือง เรียก “ลัวะ” และ “ว้า” ในศิลาจารึก เรียก “ลัวะ” และ “ลวะ” ส่วนตำนานพระธาตุดอยตุง จารึกว่า “ลัวะ” ในสมัยโบราณตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณดอยตุง จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และนิยมนับถือผีด้วยเช่นกัน การนับวันเดือนปีของชาวลัวะจะผิดกับชาวเหนือและไทยภาคกลาง คือเดือน 4 ของชาวลัวะ เป็นเดือน 5 ของไทย แต่ชาวเหนือเป็นเดือน 6 โดยการนับเดือนของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะเป็นการนับแบบเดียวกันกับชาวไทยอย่างทางด้านขนบธรรมเนียมเครื่องแต่งกายของชาวลัวะ จะแตกต่างกับชาวเหนือ โดยผู้ชายนุ่งผ้าพื้นโจงกระเบนหรือโสร่ง ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อสีดำผ่าอกแขนยาว ปักเป็นแผ่นใหญ่ที่หน้าอกตามแถวกระดูก และแถวรัดคอรูปปีกที่ชายแขนเสื้อตรงข้อมือทั้งสองข้างและที่ใต้ตะโพกรอบเอวด้วยดินเลื่อมไหมเงินคล้ายเสื้อขุนนางไทยโบราณ ผ้าขึ้นติดผ้าขาวสลับดำเล็ก ๆ ตอนกลางเป็นริ้วลาย ชายขึ้นติดผ้าสีดำกว้างประมาณ 1 ศอก (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2547)

ด้านการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวลัวะนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ตามการอธิบายเชิงพื้นที่ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อยู่ในจังหวัดน่าน ทำให้เห็นความแตกต่างเชิงพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะทั้ง 2 กลุ่มที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางการใช้ภาษา ความแตกต่างทางสายเลือด ความแตกต่างทางการสืบเผ่าจากสายพ่อ หรือสายแม่ แม้แต่การตรวจ DNA ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะทั้ง 2 กลุ่มมีประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป

ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีด้วยกันหลายกลุ่มที่มีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาสู่ชุมชนเมือง เพื่อต้องการการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และสุขภาพ หนึ่งในนั้นคือกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่ได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่เดิมที่อยู่ทางแถบภาคเหนือของประเทศไทยและมาตั้งรกรากที่เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในส่วนการรับผิดชอบการบริการชุมชน และการบริการวิชาการชุมชน ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผู้วิจัยในฐานะที่มองเห็นความสำคัญทางด้านการสื่อสาร จึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการสื่อสารและการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะและกลุ่มคนภายนอกชาติพันธุ์ อันจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ของมิติทางการสื่อสาร การสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการย้ายถิ่นฐานจากถิ่นฐานเดิมของตนเองเข้าสู่ชุมชนเมือง แต่ยังคงธำรงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองมิเสื่อมคลาย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง
2. เพื่อศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

3. การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) เป็นคำที่มีความหมายและมีความสำคัญมากมายในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ซึ่งคำนิยามของ “การสื่อสาร” จะเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสาร นอกจากนี้ การสื่อสาร คือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ระยะทางและสถานที่ (ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร, 2546)

พิชญพร ประครองใจ (2558) ได้สรุปความหมายของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารของมนุษย์ตั้งอยู่บนหลักของความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ดังนั้นการสื่อสาร จึงหมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร จากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสมและตอบสนองวัตถุประสงค์ของการสื่อสารได้

สำหรับ กาญจนา แก้วเทพ, 2543 (อ้างถึงในสุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2553) ได้ให้คำจำกัดความ “การสื่อสาร” เพิ่มเติม ดังนี้

1. การเปิดเสรีค่านิยมของคำว่า “สื่อ” ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการสื่อสารนั้น ไม่ได้หมายความเฉพาะแค่ “สื่อมวลชน” เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ เท่านั้น แต่มีความหมายมากมายหลายประเภท เช่น สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อประเพณี สื่อเฉพาะกิจ สื่อกิจกรรม สื่อเฉพาะกลุ่ม สื่อวัตถุ และสื่อสถานที่

2. ความเป็น “สื่อ” อยู่ที “สภาวะ” (Mode) และ “หน้าที่” เพราะสื่อใดก็ตามไม่ได้ “มีความเป็นสื่อติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด” หากแต่จะมา “กลายเป็นสื่อ” เมื่อได้ทำหน้าที่เป็น “แม่สื่อแม่ชัก” คือเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ สามารถแปรสภาพเป็นสื่อได้ หากมีการมอบหมายบทบาทแม่สื่อแม่ชักให้

3. คำว่า “ช่องทาง” ในส่วนประกอบของการสื่อสารนั้น มีความหมายกว้างขวางมากกว่าคำว่า “สื่อ” (Media) เพราะคำว่า “ช่องทาง” ยังหมายรวมถึงพื้นที่/ช่วงเวลา/วาระโอกาสอีกด้วย

4. “การสื่อสาร” เป็นทั้ง “ตัวบ่งชี้” และ “ตัวสร้าง/ทำลาย” “ความสัมพันธ์” ด้วยเหตุที่สื่อมาจากคำว่าแม่สื่อแม่ชัก ดังนั้นเรื่องของสื่อสารจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความสัมพันธ์

5. การสื่อสารแบบทางเดียว (One way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two way Communication) ซึ่ง “การสื่อสารแบบทางเดียว” จะเป็นการสื่อสารในรูปแบบนี้จะมีลักษณะเป็นไปในรูปของนโยบาย คำสั่งของผู้บริหาร หรือผู้นำ โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่นเสียงตามสาย เอกสารสิ่งพิมพ์ คำสั่งจากหัวหน้า ส่วน “การสื่อสารแบบสองทาง” จะเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสาร ในขณะที่ผู้รับสารได้รับข้อมูลแล้วก็ส่งข้อมูลข่าวสารตอบกลับมายังผู้ส่งสารด้วย จึงเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างสลับบทบาทหน้าที่ในการรับและส่งสาร มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างกัน มีปฏิกริยาสะท้อนกลับ (Feedback) ทำให้การสื่อสารที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความเสมอภาคกันในการติดต่อสื่อสาร ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์

การสื่อสารอัตลักษณ์นั้น ลิตเติล จอห์น และฟอสส์ (Littlejohn & Foss, 2008) อธิบายว่า ปัจเจก หรือ กลุ่มคนสามารถใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อถ่ายทอดอัตลักษณ์ของตนเอง หรือของกลุ่มได้ หากกล่าวในอีกความหมายหนึ่ง คือ รหัสสารหรือเนื้อหาสาร นั่นเอง

ในด้านความหมายของการสื่อสารอัตลักษณ์ ได้อธิบายว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ คือการสื่อสารรหัสสารที่ทำให้สามารถระบุได้ว่า เราคือสมาชิกของคนกลุ่มใดในสังคม ประกอบด้วยสื่อสัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็น เครื่องแต่งกาย ภาษา สิ่งของหรือทรัพย์สิน เช่น เนื้อหาสารที่ผู้ส่งสารส่งไปถึงผู้รับสาร มีการตีความหมายจากผู้รับสารอื่น ๆ และมีความเห็นพ้องต้องกันถึงความหมายของสิ่งเหล่านั้น

นอกจากนี้ อัตลักษณ์ ยังหมายรวมถึงความรู้สึกที่เป็นมิติทางด้านอารมณ์ ความคิด ที่แสดงถึงด้านองค์ความรู้ของแต่ละคน มิติด้านพฤติกรรมที่แสดงออกจากการกระทำของบุคคล รวมทั้งความรู้สึกที่มีความสัมพันธ์กับจิตที่เป็นไปอย่างครอบคลุมทั้งหมด

เฮ็ชท์ (Hecht, 2012) ได้อธิบายถึงการกำหนดอัตลักษณ์ด้วยการสื่อสารความสัมพันธ์ทางสังคมและการรับรู้ความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่มีต่อตนเองในทุก ๆ ด้าน ดังนี้

1. อัตลักษณ์มีคุณสมบัติส่วนบุคคล สังคม และส่วนรวม
2. อัตลักษณ์มีทั้งความมั่นคง และการเปลี่ยนแปลง
3. อัตลักษณ์ ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม และจิตวิญญาณ

4. อัตลักษณ์ เป็นระดับของการตีความทั้งความพึงพอใจ และความสัมพันธ์
5. อัตลักษณ์ เกี่ยวข้องกับทั้งการรับรู้ความหมาย และการกำหนดความหมาย
6. อัตลักษณ์ คือ รหัสที่แสดงออกในการสนทนา และการกำหนดการเป็นสมาชิกในชุมชน
7. อัตลักษณ์ มีคุณสมบัติทางความหมายที่แสดงอยู่ในสัญลักษณ์หลัก การตีความหมาย และเครื่องหมาย
8. อัตลักษณ์ กำหนดรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
9. อัตลักษณ์ เป็นแหล่งที่มาของความคาดหวังและแรงจูงใจ
10. อัตลักษณ์ จะปรากฏออกมาเป็นครั้งแรก

สรุปได้ว่าอัตลักษณ์ของบุคคลหนึ่ง คือการมองเห็นและตั้งคำถามว่าฉันเป็นใคร ฉันเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร โดยที่ลักษณะนั้นดำรงอยู่ในตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในแต่ละบุคคลสามารถมองเห็นตัวเองได้หลายแง่มุม ขึ้นอยู่กับเราเป็นสมาชิกหน่วยใดของสังคม ซึ่งแต่ละหน่วยของสังคมก็จะมีบทบาทที่แตกต่างกันออกไป

การสื่อสารอัตลักษณ์ ประกอบด้วย 3 บริบท คือ 1) บริบททางวัฒนธรรมโดยรวม ได้แก่วัฒนธรรมหลัก ตัวอย่าง เช่น วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ 2) บริบทชุมชนหรือกลุ่มก้อนทางสังคม และอาชีพที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เช่น การเป็นผู้ใช้แรงงาน การเป็นสมาชิกของแวดวงต่าง ๆ และ 3) บริบทเรื่องความเป็นปัจเจกบุคคล

อีกทั้ง เฮชท์ (Hecht, 2022) ได้แบ่งระดับการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของบุคคลเป็น 4 ระดับ ระดับแรกได้แก่ระดับบุคคล คือ ตัวตน ความสามารถในการเรียน ความสนใจ ส่วนตัว บ่งบอกว่าแต่ละคนนิยามตนเองอย่างไร มักจะอยู่ในรูปของฉันคือใคร ระดับที่สองเป็นระดับความสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ที่ระบุว่าฉันเป็นใครในมุมมองของผู้อื่น เช่น เจ้านาย ลูกน้อง เพื่อน คนรักจะส่งผลต่ออัตลักษณ์ของเรา ซึ่งกรอบส่วนบุคคล และความสัมพันธ์จะช่วยให้เราเข้าใจว่าเรามองตัวเองอย่างไรและคนอื่นมองเราอย่างไร ระดับที่สามคือ การแสดงตัวตน หรือความเป็นตัวตนในด้านลึก เช่น ทักษะที่มีต่อตนเองหรือผู้อื่น เหตุผลของการกระทำที่คนอื่นนิยามความเป็นตัวเรา ระดับสุดท้าย คือ ระดับชุมชน สังคม และวัฒนธรรม เป็นระดับที่กว้างที่สุดหรือครอบคลุมมากที่สุด

ซึ่งระดับชุมชน จะถูกกำหนดอัตลักษณ์โดยสังคม รวมถึงอัตลักษณ์ของชุมชนยังอยู่เหนือตัวบุคคลและสามารถอธิบายภาพรวมของวัฒนธรรมหรือสังคมของชุมชนนั้น ๆ ได้ เช่น องค์กร ศาสนา การศึกษา การเมือง โดยระดับชุมชนนี้เป็นสิ่งที่ครอบครองโดยกลุ่มคน ไม่ใช่ปัจเจกบุคคล

ในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น ลิตเติล จอห์น (Littlejohn, 2017) ได้อธิบายว่า ความหลากหลายทั้งภายในในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม เป็นจุดเริ่มต้นของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของแต่ละบุคคล ไม่เพียงประกอบด้วยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง และหลากหลาย เช่น เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ เพศ เพศวิถี เท่านั้น แต่อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลภายในกลุ่มนั้น จะแตกต่างกันในด้านความสำคัญของวัฒนธรรม และความสำคัญในบริบทต่าง ๆ

แนวคิดเรื่องคนพลัดถิ่น

แนวคิดคนพลัดถิ่นแปลจากคำว่า “Diaspora” มาจากภาษากรีก เกิดจากการผสมคำ คือ dia หมายความว่า Through ทะลุผ่านเข้าไป และ Spireon หมายถึง Sow/Scatter หว่าน เพาะเมล็ด เมื่อนำแต่ละคำมาไว้รวมกันจะมีความหมายว่า การแพร่กระจายออกไป ซึ่งมองได้ทั้งในแง่ลบและแง่บวก กล่าวคือ แ่ลบ หมายถึง การแพร่พันธุ์ใหม่ในที่ต่างแดน การแพร่กระจายของผู้คนประเทศเจ้าอาณานิคมไปยังประเทศที่ตกอยู่ใต้อาณานิคม การเผยแพร่ศาสนาของพระคริสต์ ตามทัศนะของ Robin Cohen และ Martin Baumann ในส่วนของแง่ลบนั้น หมายถึงคนที่ตกเป็นเหยื่อและถูกขับไล่ออกจากประเทศตน หรือถูกเนรเทศในดินแดนอื่น เช่นคนยิวที่ตกเป็นเหยื่อและถูกขับไล่ออกจากดินแดนตน (ศุภวดี มนต์ระมิตร์, 2552)

ผู้อพยพ (Immigrants) ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 จนกระทั่งปัจจุบัน ค่อนข้างเต็มใจหรือสมัครใจในการอพยพย้ายถิ่นจากดินแดนเกิดสู่ดินแดนใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนผู้ลี้ภัยการเมือง (Refugee) มีนัยยะเกี่ยวกับการเมือง

การย้ายถิ่นที่อยู่มีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของรัฐชาติ ประเทศตนทำให้ต้องย้ายไปยังประเทศพหุวัฒนธรรมเพื่อความปลอดภัย ซึ่งอาจจะคุกคามอันเนื่องมาจากเหตุผลทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ความเป็นสมาชิก กลุ่มสังคม หรือความคิดเห็นทางการเมือง ทำให้ต้องอาศัยอยู่นอกประเทศที่ตนเองมีสัญชาติ และไม่สามารถที่จะได้รับความคุ้มครองจากประเทศที่ตนมีสัญชาติอันเนื่องมาจากความกลัวต่อภัยอันตรายนั้น

การอพยพ หมายถึง การย้ายของคนจากประเทศบ้านเกิดเมืองนอน ข้ามชาติหรือเขตแดนของรัฐไปยังประเทศใหม่ อย่างไรก็ตามการย้ายมีเหตุผลมากมายหลากหลายประการ ส่วนที่สนใจ เช่น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน การศึกษา และส่วนที่ถูกบังคับให้อพยพ ในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม การกดขี่ ข่มเหงทางเชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ ความขัดแย้งทางศาสนาและการเมือง การปกครองแบบเผด็จการและความรุนแรงในประเทศที่ต้องการแก้แค้น

การย้ายถิ่นฐานนั้นมีปัจจัยที่เด่น ๆ คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจ การลี้ภัยทางการเมือง การเนรเทศ และการลี้ภัยเพื่อหนีความอดอยาก และสงคราม จากการล่าอาณานิคมใน โมร็อกโก อียิปต์ จาไมกา เป็นต้น

การอพยพมีตั้งแต่ยุคอาณานิคมต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ซึ่งการอพยพในปัจจุบันเป็นการอพยพไปยังเมืองที่มีขนาดใหญ่ เช่น ปารีส ลอนดอน เป็นต้น เพื่อที่จะไปศึกษาทำงาน เรียนรู้ จนถึงขั้นผู้เชี่ยวชาญและสิทธิเสรีภาพ

เดวิด David Levinson (1996, อ้างถึงใน ฤทธิเดช, 2549, น.8-9) กล่าวว่าแนวคิดเรื่อง Diaspora ในทางมานุษยวิทยามีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางศาสนาแต่ไม่เหมือนกันทีเดียว กล่าวคือ Diaspora ทางมานุษยวิทยา หมายถึง ชุมชนของผู้พลัดถิ่นที่มีความเป็นชาติพันธุ์ร่วมกัน แต่อาศัยอยู่ในดินแดนที่มีบ้านเกิดของตัวเอง คนเหล่านี้อาศัยอยู่กระจัดกระจายในสังคมอื่น แต่มีการรวมตัวกันเพื่อธำรง และสร้างวัฒนธรรมของตัวเองอย่างมีเอกลักษณ์ สมาชิกในชุมชนผู้พลัดถิ่นเหล่านี้ จะรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับการยอมรับจากเจ้าของดินแดนที่พวกเขาอาศัยอยู่ ผู้พลัดถิ่นมองว่าดินแดนบ้านเกิดของเขาคือที่อยู่อาศัยที่แท้จริงและหวังว่าวันหนึ่งจะเดินทางกลับไปที่นั่น ผู้พลัดถิ่นจึงยึดมั่นในดินแดนบ้านเกิดอย่างเหนียวแน่น และพยายามสร้างความทรงจำ ตำนาน และประวัติศาสตร์เกี่ยวกับดินแดนของตนเอง

ผู้พลัดถิ่น ยังหมายถึง คนที่ถูกเนรเทศออกจากบ้านเกิด กลุ่มคนอพยพ กลุ่มคนเร่ร่อนที่ไม่มีสัญชาติซึ่งอาศัยรวมกันเป็นชุมชนแต่ยังคงมีการติดต่อกับบ้านเกิด สิ่งที่แตกต่างกันในกลุ่มคนพลัดถิ่นนี้คือเรื่องของฐานะ คำว่า คนถูกกดขี่หรือคนไร้สัญชาติอาจหมายถึงคนที่ไม่ใช่คนพื้นเมือง คนเปลี่ยนถิ่น อาจหมายถึงคนที่ทำงานใหม่หรือที่เรียนใหม่ คนอพยพ หมายถึงคนไม่มีสมบัติเป็นของตนเอง และคนถูกเนรเทศทางการเมือง หมายถึงคนที่ถูกตัดขาดจากบ้านเกิดเมืองนอน ชุมชนของผู้พลัดถิ่นจึงประกอบด้วยคนในลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว คนเหล่านั้นมักจะมีความคิด และสำนึกร่วมกันบางอย่าง สำนึกนั้นอาจมาจากการมีความทรงจำเดียวกันและมีจินตนาการเหมือนกัน

เจมส์ คลิฟฟอร์ด James Clifford (1994, อ้างถึงใน รัตนา โตสกุล, 2552, น.223) ได้ให้คำนิยามของคำว่า Diaspora เป็นการย้ายถิ่นฐานที่ไม่เกิดจากความสมัครใจแต่เป็นการถูกบังคับโดยเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมที่มีแรงบีบคั้นสูงมากจนทำให้ปัจเจกหรือกลุ่มคนไม่สามารถมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยได้ในที่เดิม จนทำให้ต้องอพยพโยกย้ายจากดินแดนมาตุภูมิไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศอื่น ดังนั้น การย้ายถิ่นฐาน จึงได้ผนวกความหมายในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

จิราธร ชาลีออง และของ ปีแอร์ ราโก (อ้างถึงใน สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2553) ได้ศึกษาประสบการณ์พลัดถิ่นของชาวยิว และสรุปว่า กลุ่มคนที่จัดอยู่ในประเภทคนพลัดถิ่นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ

1. ถูกบังคับให้อพยพจากมาตุภูมิ
2. มีสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ และมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่ม
3. มีเจตจำนง เพื่อความอยู่รอดในฐานะชนกลุ่มน้อย
4. มีอัตลักษณ์ร่วมกันที่ปรากฏเด่นชัด

เนื่องจากคนพลัดถิ่นได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ความหมายของคำจึงถูกปรับแก้ ปรับแต่งหรือนิยามใหม่ เพื่อสะดวกต่อความเข้าใจ ซึ่งนักวิชาการบางท่าน เช่น สตีเวน เวอร์โตเวค (Steven Vertovec) ได้จัดประเภทการใช้นิยามคนพลัดถิ่นไว้ 3 ความหมายคือ (จิรัฐติ เสนาคำ, 2547, น.203 อ้างถึงใน กรรณิการ์ วรหาร, 2556)

ความหมายแรก องค์ประกอบทางสังคม คนพลัดถิ่นในความหมายนี้มีลักษณะสำคัญ คือ

1. มีรูปแบบพิเศษของความสัมพันธ์ทางสังคม ที่เกิดจากความสัมพันธ์ของกลุ่มคนประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์เฉพาะ ถือว่าคนพลัดถิ่นเกิดจากการอพยพออกนอกมาตุภูมิไปอยู่ต่างแดนตั้งแต่สองแห่ง/ประเทศขึ้นไป คนเหล่านี้ยังดำรงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มไว้อย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายทางสังคมข้ามหรือแทรกผ่านพรมแดนรัฐ-ชาติ เมืองครุของกลุ่มที่ตั้งอยู่ในประเทศพักพิง

2. มีวิถีชีวิต/วัฒนธรรมเฉพาะ อันเกิดมาจากการความสัมพันธ์ คือ

2.1 มีรูปแบบพิเศษของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์ของกลุ่มคนกับประวัติศาสตร์ และภูมิประเทศโดยเฉพาะ ถือว่าคนพลัดถิ่นเกิดจากการอพยพออกนอกมาตุภูมิไปอยู่ต่างแดน คนเหล่านี้ยังดำรงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มไว้อย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายทางสังคมข้ามพรมแดน เมืองครุของกลุ่มที่ตั้งอยู่ในประเทศพักพิง ติดต่อบริสัมพันธ์กับมาตุภูมิ สร้างความสมานฉันท์กับคนพลัดถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่อาศัยในต่างแดนของอีกประเทศและมาได้รับการยอมรับโดยสมบูรณ์จากสังคมของประเทศพักพิง ทำให้คนพลัดถิ่นเกิดความแปลกแยกและถูกกีดกัน

2.2 มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมเฉพาะ อันเกิดมาจากการความสัมพันธ์ข้างต้น และจากการดำรงชีวิตในสังคมหลายสังคมในเวลาเดียวกัน

3. มีความขัดแย้งของแนวคิดทางการเมืองแบบ Divided royalties คือด้านหนึ่งรักดีต่อมาตุภูมิ แต่อีกด้านรักดีต่อประเทศพักพิง

4. มีความสัมพันธ์ 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์กับประเทศพักพิง ประเทศมาตุภูมิ และกับคนพลัดถิ่นชาติพันธุ์เดียวกันที่อยู่ในอีกประเทศ

5. มียุทธศาสตร์พิเศษทางเศรษฐกิจ ที่ทำให้กลุ่มผู้อพยพกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการค้าและการเงินระหว่างประเทศ

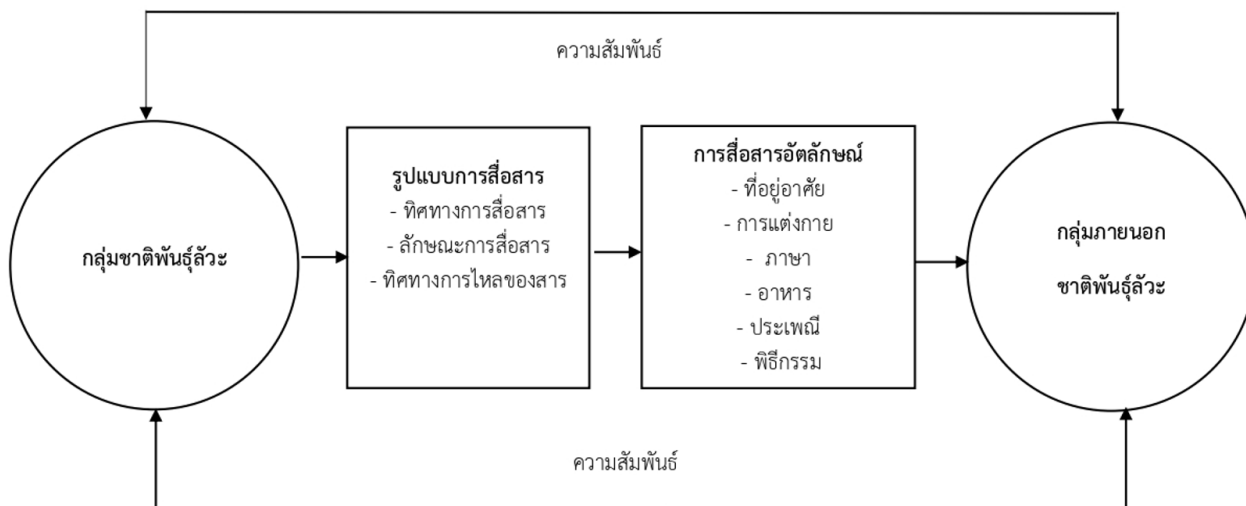
ความหมายที่สอง หมายถึง วิธีการผลิตทางวัฒนธรรม ความหมายนี้พบในงานศึกษาประเด็นโลกาภิวัตน์ งานศึกษาในแนวนี้นี้ให้ความสำคัญกับรูปแบบ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนพลัดถิ่น มองว่าอัตลักษณ์เกิดจากกระบวนการผลิต และการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ในด้านของอัตลักษณ์คนพลัดถิ่น คือ อัตลักษณ์/วัฒนธรรมพันทางคนพลัดถิ่นคือ กลุ่มที่อัตลักษณ์มีขีดค้นกลาง เช่นอินเดียน-อเมริกัน แม็กซิกัน-อเมริกัน เป็นต้น การมีขีดค้นกลาง (-) หมายถึง การไม่เป็นหนึ่งเดียว การแตกหัก การไม่อยู่ที่ใดที่หนึ่ง แต่ดำรงอยู่ตรงกลาง (in between) ที่ไม่อาจลดทอนลงสู่ด้านใดด้านหนึ่ง ดังนั้นวัฒนธรรม/อัตลักษณ์/สัญชาติของกลุ่มคนดังกล่าว จึงมิใช่สิ่งที่มีการกำเนิดจากแห่งใดแห่งหนึ่ง มิได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแต่แตกต่างและแตกหัก (rupture)

ความหมายที่สาม หมายถึง ประเภทจิตสำนึก คนพลัดถิ่นในความหมายนี้ให้ความสำคัญกับสภาพจิตใจและสำนึกของคนพลัดถิ่น เช่นสำนึกแห่งการสูญเสีย สำนึกถึงความเป็นชายขอบ สำนึกการถูกกีดกัน สำนึกแห่งการดำรงอยู่ในสองสถานที่ในเวลาเดียวกัน สำนึกความภักดีที่แบ่งแยก สำนึกความเป็นบ้านแต่ไม่ใช่บ้าน เพราะบ้านที่แท้จริงคือบ้านที่อยู่ไกล สำนึกแห่งความภาคภูมิใจ และสำนึกการดำรงอยู่ ในความเป็นจริงและในจินตนาการในเวลาเดียวกัน

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารและการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 พื้นที่ศึกษา คือ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อพยพย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่เดิมมาตั้งรกรากที่เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทางการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้นำของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่มีตำแหน่งภายในศูนย์ประสานงานสมาคมลัวะแห่งประเทศไทย จำนวน 4 ท่าน 2) กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่อาศัยอยู่ในเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ท่าน และ 3) กลุ่มประชาชนทั่วไป คือ กลุ่มภายนอกชาติพันธุ์ลัวะที่พำนักอาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน และทำงานร่วมกัน ในเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ท่าน รวมทั้งหมด 12 ท่าน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ที่สามารถใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา รูปแบบการสื่อสาร และการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ในประเด็นเกี่ยวกับ รูปแบบการสื่อสาร การสื่อสารอัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

2.3 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในประเด็นเกี่ยวกับ รูปแบบการสื่อสาร การสื่อสารอัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งต่าง ๆ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ วารสารงานวิจัย และการเผยแพร่เอกสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสื่อสาร และการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

3.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ในประเด็นเกี่ยวกับ รูปแบบการสื่อสาร การสื่อสารอัตลักษณ์ และความสัมพันธ์

3.3 การสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ในประเด็นเกี่ยวกับ รูปแบบการสื่อสาร การสื่อสารอัตลักษณ์ และความสัมพันธ์

โดยในการสัมภาษณ์นี้จะเป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระที่จะอธิบายแนวความคิดของตนเองจนได้ข้อมูลครบถ้วนเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม มารวบรวม แยกเป็นหมวดหมู่ จำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี จัดข้อมูลที่ได้รับด้วยการแยกข้อมูล หาข้อสรุปประเด็นที่มีเนื้อหาเชื่อมโยง และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

6. ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารและการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง” ผู้ให้ข้อมูลเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่เกิด และเติบโตอยู่ในพื้นที่มาอย่างยาวนาน โดยผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. รูปแบบการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

1.1 การสื่อสารภายในกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะด้วยกันเอง

กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะถิ่นฐานเดิมอาศัยอยู่ทางภาคเหนือ ต่อมามีการย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากอยู่ในชุมชนเมือง เนื่องจากต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หลีกหนีจากความทุกข์ยากลำบากในการเลี้ยงชีพ จึงเข้ามาทำงานในชุมชนเมือง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการใช้ภาษาลัวะ ละเวือะ หรือภาษาลั๊น ในการสื่อสารเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะบางส่วนประกอบอาชีพรับจ้าง ทำสวน เลี้ยงกล้วยไม้ ก่อสร้าง ขายหมูย่าง และอื่น ๆ คนกลุ่มนี้จึงต้องหาช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ เข้ามาเป็นสื่อกลางในการสื่อสารพูดคุยกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะด้วยกันเอง อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะยังมีการรวมตัวกันจัดกิจกรรมเพื่อสานสัมพันธ์ของกลุ่มตนเองเป็นประจำทุกปี ดังนั้นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญของคนกลุ่มนี้คือ สื่อโซเชียลมีเดีย อาทิ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) หรือไลน์ (Line) เป็นต้น ซึ่งช่องทางการสื่อสารเหล่านี้จะช่วยให้คนกลุ่มนี้สามารถติดต่อสื่อสารและพูดคุยกับกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ทั้งใน และนอกพื้นที่ได้ทำให้มีการสื่อสารร่วมกันตลอดเวลาจากอดีตถึงปัจจุบัน

ในส่วนของการรวมตัวกันจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ยังแสดงถึงการเป็นพื้นที่สำคัญทางวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ในการสานสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะอีกด้วย เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะมีถิ่นที่อยู่ทั่วประเทศไทย โดยเฉพาะในทางภาคเหนือ จึงนับได้ว่าเป็นพื้นที่การสื่อสารที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ อันจะส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น เช่น กิจกรรมสานสัมพันธ์ชาวลัวะต่อต้านยาเสพติด เติบพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นต้น ดังนั้น การจัดกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นพื้นที่สำคัญที่กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ได้มีการรวมตัวกันเพื่อการสื่อสาร และการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาวลัวะอีกพื้นที่หนึ่ง

ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศได้มาร่วมพบปะสังสรรค์ ติดต่อกัน และแสดงอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่

1.2 การสื่อสารภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์

การสื่อสารภายนอกของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะติดต่อสื่อสารกับคนที่ไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองในช่วงเวลาของการรับจ้างทำงาน การติดต่อประสานงานในเรื่องต่าง ๆ การติดต่อซื้อขายกับคนภายนอก งานบุญ งานประเพณีของคนไทย เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มีความจำเป็นที่จะต้องทำอาชีพหล่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว จึงต้องใช้การสื่อสารภาษาไทยในการสื่อสารเพราะเป็นภาษากลาง ถึงแม้ว่าจะพูดได้ไม่ชัดเจนหรือไม่ถนัดนัก เพราะพื้นเพเดิมคนกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่บนดอยเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเพื่อขายแรงงาน ทำให้ในช่วงแรกไม่สามารถอ่าน หรือพูดภาษาไทยกับคนภายนอกที่อยู่ในชุมชนเมืองได้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวทางการสื่อสาร ดังนั้นหากกลุ่มชาติพันธุ์สามารถพูดภาษาไทยได้ชัดเจน จะช่วยให้การสื่อสารกับกลุ่มคนภายนอกเป็นไปได้อย่างง่ายขึ้น ซึ่งทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษานั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่าใครจะฝึกพูดภาษาไทยได้มากกว่ากัน

นอกจากนี้เมื่อมีการจัดงาน ทั้งงานบุญ และงานประเพณีในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ของคนไทย กลุ่มชาติพันธุ์ก็จะมีความจำเป็นที่จะต้องสื่อสารกับกลุ่มคนภายนอกที่อยู่ในชุมชนเมือง เนื่องจากชมกลุ่มนี้จากเดิมมีการนับถือผี และนับถือศาสนาพุทธเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อมีการย้ายถิ่นฐานลงมาอยู่ในชุมชนเมือง จึงมีการนับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก ดังนั้น ในแต่ละปีเมื่อมีงานบุญที่วัด ไม่ว่าจะเป็นงานบุญในช่วงเทศกาลสงกรานต์ งานออกพรรษา หรืองานทอดกฐินของคนในชุมชนเมือง งานบุญที่จัดขึ้นเหล่านี้ จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์จะมีการรวมตัวกันเข้าร่วมงานบุญ งานประเพณีสม่ำเสมอ เช่น การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น

และสิ่งสำคัญที่กลุ่มชาติพันธุ์ มีการรวมตัวกันเพื่อการสื่อสารอัตลักษณ์ให้กลุ่มคนภายนอกได้รับรู้ คือกิจกรรมช่วงต้นเดือนของสิงหาคมในทุก ๆ ปี ซึ่งจะเป็นวันชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย นับว่าเป็นพื้นที่สำคัญในการสื่อสารกับคนภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เผยแพร่วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และการสื่อสารภาษา ผ่านการสื่อสารการแสดง ให้กลุ่มคนที่ไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองได้รู้จักอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น

2. การสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

กลุ่มชาติพันธุ์ ภูมิลำเนาเดิมอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีการทำอาชีพกสิกรรมเป็นหลัก เช่น การปลูกข้าวโพด ปลูกอ้อย เป็นต้น มีการนับถือผี และนับถือศาสนาพุทธ มีการใช้ภาษาละว้า ละว้า หรือภาษาล้าน ในการสื่อสารเป็นหลัก แต่เมื่อชนกลุ่มนี้ย้ายถิ่นฐานลงมาอยู่ในชุมชนเมือง ทำให้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต่างจากพื้นถิ่นเดิม เริ่มมีการขยายขยายมาเป็นเจ้าของธุรกิจปลูกกล้วยไม้เพื่อส่งออกต่างประเทศ ขายหมวย่าง รวมทั้งประกอบอาชีพรับจ้าง ก่อสร้าง ทำสวน ผักผลไม้ทั่วไป แต่ชนกลุ่มนี้ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างดี ดังนี้

ทางด้านที่อยู่อาศัย เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ มีการย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเพื่อขายแรงงานเป็นหลัก ทำให้กลุ่มคนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ด้วยการเช่าบ้าน หรือเช่าพื้นที่ในการก่อสร้างบ้านแบบชั้นเดียวเพื่ออยู่อาศัย แต่จะรวมตัวกันอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรือห้องเช่าที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน หากมองด้วยแว่นทฤษฎีทางการสื่อสารอัตลักษณ์ จะพบว่าอัตลักษณ์ประการหนึ่งของชนพลัดถิ่นคือ มักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนขนาดใหญ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ทางการแต่งกาย พบว่า ในเวลาทำงาน หรือกิจวัตรประจำวันทั่วไป รวมถึงงานบุญ งานประเพณีในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งงานศพ ชนกลุ่มนี้จะแต่งกายเหมือนกับคนไทยทั่วไปไม่แตกต่างกันมากนัก แต่เมื่อมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม หรืองานประเพณีเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มนี้จะแต่งกายด้วยชุดประจำชาติ เพื่อแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผู้ชายจะสวมใส่เสื้อกั๊ก มีสีแดงและดำเป็นสีหลัก ซึ่งแสดงถึงความมีพลัง และแข็งแกร่ง นอกจากนี้ยังมีสัญลักษณ์เป็น

รูปหัวควาย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะมีความเชื่อว่าควายเป็นสัตว์ที่มีบุญคุณ แข็งแกร่ง อดทน และอยู่คู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเป็นต้นมา ส่วนผู้หญิงจะใส่เสื้อและผ้าถุงสีแดง มีลวดลายต่าง ๆ มากมาย พัฒนาไปตามยุคสมัย จะประดับตกแต่งเสื้อผ้าวด้วยเครื่องเงิน เพื่อเข้าร่วมประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ

ทางด้านภาษา พบว่า ในชีวิตประจำวันของชนกลุ่มนี้จะใช้ภาษาลัวะเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร มากกว่าภาษาละเวือะ และภาษาล้าน โดยการใช้การพูด และการฟังเป็นหลัก เนื่องจากสมัยก่อนความจำเป็นในการอ่าน และการเขียนยังไม่มีมีความสำคัญเหมือนกับปัจจุบันนี้ เพราะต้องทำงานเลี้ยงชีพเป็นหลัก ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้

อีกทั้งการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ พบว่าถ้าเป็นช่วงวัยผู้สูงอายุ ช่วงวัยกลางคน หรือช่วงวัยรุ่น จะสามารถสื่อสารโต้ตอบไปมาได้เป็นอย่างดี แต่ที่น่าสังเกตคือ คนรุ่นใหม่ที่ยังเป็นช่วงวัยเด็ก กลับไม่สามารถสื่อสารภาษาลัวะได้มากนัก สามารถฟังรับรู้ได้ และเข้าใจ แต่ไม่สามารถพูดภาษาลัวะได้เท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการสื่อสารแทน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ที่เป็นช่วงวัยเด็ก เริ่มได้รับการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก ทำให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านภาษาไทยมากกว่าผู้ใหญ่ที่มีการย้ายถิ่นฐานมา ทำให้การสื่อสารระหว่างช่วงวัยเกิดช่องว่างทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะขึ้น

ทางด้านอาหาร พบว่า ชนกลุ่มนี้ชอบรับประทานผัก และทำอาหารรับประทานกันเองเป็นหลัก จะไม่ซื้ออาหารสำเร็จรูปมารับประทาน เนื่องจากคุ้นชินกับการทำอาหาร และทานอาหารร่วมกันภายในครอบครัว โดยชนกลุ่มนี้จะปรุงอาหารที่มีรสชาติเผ็ด ไม่นิยมปรุงอาหารที่มีรสชาติหวาน เมื่อมีการย้ายถิ่นฐานลงมาอยู่ในชุมชนเมืองทำให้การบริโภคอาหารที่เป็นอาหารหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากต้องมีการปรับตัวตามบริบท และสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ทำให้อาหารที่มีลักษณะความเป็นเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะนั้น จะมีอยู่ในงานประเพณี พิธีกรรม หรืองานบุญ และงานสำคัญต่าง ๆ เท่านั้น แต่อาหารหลักที่กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะนิยมรับประทาน และทำเป็นประจำทุกวันคือ “น้ำพริกถั่วเน่า” ซึ่งจะเป็นอาหารเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่รับประทานกันเรื่อยมา โดยส่วนใหญ่จะมีรสชาติเผ็ด และรับประทานคู่กับผักลวก ส่วนอาหารที่จะทำในช่วงเทศกาลหลัก ๆ คือข้าวต้มลัวะไก่ฉีก ซึ่งเป็นอาหารทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะทำขึ้นเพื่อบริโภคในงานต่าง ๆ และรับรองแขกที่มาเยี่ยมเยียน

ทางด้านประเพณี พบว่า ชนกลุ่มนี้มีการนับถือผี และนับถือศาสนาพุทธเป็นทุนเดิมตั้งแต่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือแต่แรกแล้ว เมื่อมีการย้ายถิ่นฐานลงมาอยู่ในชุมชนเมืองจึงมีการเข้าร่วมประเพณีในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ของคนไทยตลอดมา ซึ่งประเพณีที่กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะทำเป็นประจำคือ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน นอกจากนี้ยังมีการจัดทำตุ่งในช่วงประเพณีต่าง ๆ อยู่เสมอ ตุ่งในภาษาของลัวะ จะเรียกว่า “ทุม” ซึ่งการจัดทำตุ่งเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ของความเป็นชนกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะอีกด้วย โดยคำว่า “ตุ่ง” ในความหมายของชนกลุ่มนี้หมายถึง “บันไดขึ้นสู่สวรรค์”

ดังนั้นการที่กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะยังมีการจัดทำตุ่งเพื่อเข้าร่วมงานประเพณีตลอดมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มองเห็นมิติของการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ถึงแม้ว่าจะมีการย้ายถิ่นฐานที่อยู่อาศัยจากทางภาคเหนือลงมาอยู่ในชุมชนเมือง แต่ความเป็นอัตลักษณ์ตัวตนของชนกลุ่มนี้ยังสะท้อนผ่านตุ่งที่เป็นสื่อประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะได้อย่างชัดเจน

ทางด้านพิธีกรรม พบว่า ยังมีการทำพิธีกรรมในช่วงวันสำคัญต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมในวันแต่งงาน จะมีการเตรียมเหล้า ยาเส้น ใบชาแห้งห่อด้วยใบตอง และบุหรี มาเข้าร่วมในพิธีการสู่ขอแต่งงานเจ้าสาว ซึ่งเป็นพิธีแต่งงานแบบโบราณที่ทางกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะสืบทอดมาจากรุ่นบรรพบุรุษสู่ปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชนกลุ่มนี้ ผ่านการสื่อสารพิธีกรรมที่มีทั้งอุปกรณ์ประกอบพิธีกรรม และลักษณะของพิธีกรรมที่คงความเป็นอัตลักษณ์โดยเฉพาะ

ส่วนการจัดทำพิธีกรรมในงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ พบว่า จากอดีตเมื่อมีผู้เสียชีวิตจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดงานศพผู้เสียชีวิตด้วยการล้มควายเพื่อเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้ควายเป็นตัวแทนในการสื่อสารถึงพระอินทร์พระพรหม เมื่อเสียชีวิตไปแล้วจะไปเกิดใหม่เป็นเทวดา หลังจากเสร็จพิธีกรรมจะมีการนำเอาควายไปปักไว้ที่หลุมศพของผู้เสียชีวิต ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะยังมีการรวมตัวกันเพื่อจัดงานศพให้แก่ผู้เสียชีวิตอยู่ แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยในการทำพิธีกรรม ทำให้ชนก

กลุ่มนี้จัดงานศพที่วัดแทน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะบางคนที่อยู่ในช่วงวัยผู้สูงอายุ ถ้ามีฐานะทางการเงินจะมีการเลี้ยงควายไว้ที่บ้าน เมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตลงจะนำควายที่เลี้ยงไว้ไปเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกับผู้เสียชีวิตเลย โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าผู้เสียชีวิตเป็นผู้ชายต้องใช้ควายตัวผู้ ถ้าผู้เสียชีวิตเป็นผู้หญิงจะใช้ควายตัวเมีย แต่ถ้าบางครอบครัวมีฐานะทางการเงินที่ลำบากจะไม่นำควายมาเลี้ยงไว้ เมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตจึงค่อยไปซื้อควายมาร่วมพิธีกรรมในงานศพแทน ซึ่งควายเป็นสัญลักษณ์ของการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะได้อย่างชัดเจน โดยสังเกตจากการเลี้ยงควายไว้ที่บ้าน ถ้าบ้านไหนมีการเลี้ยงควายไว้ในบ้านแสดงว่าบ้านหลังนั้นมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่นั่นเอง

3. ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะมีการย้ายถิ่นฐานจากทางภาคเหนือมาอาศัยอยู่ในเขตทวิวัฒนา กรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก มีการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เป็นประจำไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางประเพณีต่าง ๆ ของไทย กิจกรรมทางพุทธศาสนา หรือกิจกรรมเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ชนกลุ่มนี้มีการติดต่อสื่อสารร่วมกันและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์กับคนกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะด้วยกันเอง

กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะส่วนใหญ่จะรวมตัวกันอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรืออาศัยอยู่ในห้องเช่าบริเวณเดียวกันหรือละแวกใกล้ ๆ กัน อยู่ร่วมกันด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานร่วมกัน หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อมีกิจกรรมที่เป็นงานบุญงานประเพณีต่าง ๆ ขึ้น จะมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันก็ตาม นอกจากนี้การทำอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัว ชนกลุ่มนี้จะมีการช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองก่อน เพื่อให้มีอาชีพและมีรายได้ในการดำเนินชีวิต เมื่อมีการจัดพิธีกรรมงานศพให้แก่คนที่เสียชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะรวมตัวกันสมทบทุนเพื่อจัดงานศพให้แก่ผู้เสียชีวิตโดยไม่ต้องนัดหมาย เพราะมองว่าถึงแม้จะไม่ได้ผูกพันกันทางสายเลือด แต่เมื่อย้ายถิ่นฐานลงมาอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองนับว่าเป็นคนบ้านเดียวกัน เปรียบเหมือนญาติพี่น้องที่ต้องคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.2 ความสัมพันธ์กับกลุ่มภายนอกชาติพันธุ์ลัวะ

ในด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มภายนอกชาติพันธุ์นั้น ในช่วงแรกเมื่อมีการย้ายถิ่นฐานลงมาอยู่ในชุมชนเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะอยู่กับกลุ่มก่อนของตนเองเป็นหลักไม่ค่อยสื่อสารกับคนภายนอก เนื่องจากไม่ค่อยรู้จักคนไทยเท่าไรนัก และไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ทำให้มีช่องว่างในการสื่อสารร่วมกัน แต่เนื่องจากความจำเป็นในเรื่องของการทำงาน ทำให้ชนกลุ่มนี้เมื่อเวลาผ่านไปเริ่มมีการปรับตัว สามารถสื่อสารภาษาไทยกับคนภายนอกได้บ้าง แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะสานสัมพันธ์กับคนภายนอกเมื่อต้องมีการกิจกรรม หรือทำงานร่วมกันเท่านั้น อีกทั้งมองว่าคนภายนอกเป็นคนอื่น หรือเป็นเพียงแค่คนรู้จักที่ทำงานร่วมกัน สามารถสื่อสารร่วมกันได้แต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ หรือรู้สึกผูกพันเหมือนเครือญาติ

7. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารและการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง” นี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

การสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองส่วนใหญ่จะสื่อสารภายในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เป็นการสื่อสารในระดับกลุ่มใหญ่ เนื่องจากมีการรวมตัวกันอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นช่องทางหรือพื้นที่เสมือนในการสื่อสารเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ คนอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน ทั้งยังเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะได้แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองอย่างเปิดเผย ผ่านการสื่อสาร รูปภาพ ภาษา ดนตรี ประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม อาหาร รวมถึงเป็นช่องทางให้ทราบข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่างๆ ได้ทุกช่วงสถานการณ์

นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ยังมีสื่อกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่ทำให้เกิดการสื่อสารกลุ่มใหญ่ เป็นการรวมตัวกันเพื่อสื่อสารร่วมกันกับกลุ่มคนภายใน และกลุ่มคนภายนอกชาติพันธุ์ เช่น การจัดกิจกรรมสืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีชาติพันธุ์ลัวะ การจัดกีฬาสัมพันธ์ การบริจาคโลหิต หรืองานบุญต่าง ๆ

1. รูปแบบการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

รูปแบบการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง เป็นการสื่อสารแบบสองทางมีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างกัน การโต้ตอบระหว่างกันสลับไปมาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในด้านการรวมตัวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน จะมีการจัดประชุมเพื่อการเปิดโอกาสให้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ได้แสดงความคิดเห็น ชักถามข้อสงสัยต่าง ๆ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน การสื่อสารจะเป็นการโต้ตอบสลับกันไปมา มีทิศทางทวิภาคของข่าวสารจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และแบบแนวราบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของรัชนีชีวาท์ แซ่ตัน และคณะ (2553) เรื่อง รูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารการแสดงพื้นบ้านในช่วงของการเตรียมการแสดงจะเป็นรูปแบบการสื่อสารสองทาง ลักษณะการสื่อสารมีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีทิศทางทวิภาคของข่าวสารจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และในระดับเดียวกัน

2. การสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

ด้านการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลัวะส่วนใหญ่จะมีการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านสื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อประเพณี และพิธีกรรม เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนาสม่ำเสมอ การนำตุ๊กตาวัวไปแขวนที่ศาลา วัด การรำพื้นถิ่น การนำสัญลักษณ์ที่เป็นรูปปั้นควายไปร่วมกิจกรรมในงานพิธีกรรม การแต่งกายโดยการสวมเสื้อผ้าประจำเผ่าของตนเอง การนำกล้วยไม้มาใช้ในการตกแต่งสิ่งของ สถานที่ และการนำอาหารพื้นถิ่นไปร่วมในงานบุญ และงานสำคัญต่าง ๆ

ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ยังมีการรวมตัวกันเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ ผ่านสื่อพื้นบ้าน สื่อประเพณี และพิธีกรรม เช่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ งานประเพณีและวัฒนธรรม ประจำปี เพื่อแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง ให้เป็นที่รู้จักต่อกลุ่มคนภายนอกชาติพันธุ์ ทำให้เห็นมิติการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วราภรณ์ ชือประดิษฐ์กุล (2559) เรื่อง การสื่อสารอัตลักษณ์หมู่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารอัตลักษณ์หมู่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร จะเป็นชาวเขาที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ การแต่งกาย วิธีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ประเพณี ของที่ระลึก และสถาปัตยกรรม สอดคล้องกับ (รัตติกาล เจนจิต และคณะ (2560:18) อธิบายว่า กลุ่มชาติพันธุ์เลือกใช้สื่อทางเลือกมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งสื่อทางเลือกยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของกลุ่มชายขอบเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เช่น สื่อพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นประเพณี หรือพิธีกรรมต่าง ๆ หรือสื่อบุคคล ที่เป็นคนอยู่ในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

3. ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง

ด้านความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง พบว่าความสัมพันธ์กับคนภายในกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ เป็นความสัมพันธ์แบบเป็นพี่ เป็นน้อง ถึงแม้ว่าแผ่นดินเกิดจะอยู่ต่างพื้นที่กันก็ตาม แต่เมื่อมีการรวมตัวกันในพื้นที่เดียวกันจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เปรียบเหมือนเครือญาติ การสื่อสารจะเป็นลักษณะแบบไม่เป็นทางการ แต่หากมองอีกด้านของกลุ่มภายนอกชาติพันธุ์ลัวะ จะพบว่าความสัมพันธ์จะเป็นลักษณะคนนอกพื้นที่ เป็นเพียงคนรู้จัก หรือผู้ร่วมงาน เนื่องจากมีการย้ายถิ่นฐานเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะลงมาอยู่ในชุมชนเมือง การสื่อสารด้วยภาษา หรือประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ย่างยากซับซ้อน จึงต้องใช้เวลาในการปรับตัว การสื่อสารจะเป็นลักษณะแบบเป็นทางการ ดังที่ (ลดาวลย์ แก้วสินวล, 2554:72) อธิบายว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสองฝ่ายนั้นจะมีระดับของความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปตามสถานภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะส่งผลต่อการแสดงออกทางการสื่อสารระหว่างกันของบุคคลตามลักษณะที่ปรากฏในสัมพันธภาพรูปแบบต่าง ๆ

8. องค์ความรู้ใหม่

เนื่องจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่ผ่านมา จะเป็นการศึกษาในมิติของประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ชาติพันธุ์ วรรณกรรม แต่ยังไม่มีการศึกษาในมิติทางการสื่อสาร จึงมองเห็นช่องว่างองค์ความรู้ในประเด็นนี้ ทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องของรูปแบบการสื่อสาร การสื่อสารอัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ดังนี้

1. รูปแบบการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ในมิติทางการสื่อสาร จะเป็นการสื่อสารแบบสองทางมีลักษณะการสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีทิศทางการไหลของข่าวสารจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และแบบแนวราบ
2. การสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านสื่อบุคคลเป็นอันดับแรก อันดับต่อมาคือ สื่อพื้นบ้าน สื่อประเพณี และสื่อพิธีกรรม ตามลำดับ
3. ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะจะเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการวิจัยพบว่า การสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ จะมีลักษณะการสื่อสารแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มีทิศทางการไหลของข่าวสารจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และแบบแนวราบ จึงควรนำรูปแบบการสื่อสารไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เพิ่มขึ้น
2. จากการวิจัยพบว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านสื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อประเพณี และพิธีกรรม จึงควรมีการนำผลวิจัยนี้ไปพัฒนา ต่อยอด หรือประยุกต์ใช้กับการสื่อสารอัตลักษณ์ ผ่านสื่ออื่น ๆ เพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเท่านั้น ซึ่งส่งผลอาจจะไม่ครอบคลุมในการเป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่นเพิ่มเติม หรือศึกษาพื้นที่อื่นเพิ่มขึ้น เพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์ในด้านที่เกี่ยวข้องต่อไป
2. ควรมีการศึกษากระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์ครบถ้วนต่อไป

รายการอ้างอิง

- กรรณิการ์ วรหาร. (2556). *การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นเวียดนามของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนาม อำเภอมือง จังหวัดนครพนม*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:103473
- ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ, สรินยา คำเมือง, สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์, บุญสม ชีรวณิชกุล, และอริตา สุนทรโทท (2555). *ปริศนา วงศาคณาญาติ “ลัวะ”*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- นฤพนธ์ ดัวงวิเศษ. (2549). *Diaspora. จดหมายข่าวศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร*, 8(44), 8-9.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547). *30 ชาติในเชียงราย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศยาม.
- พิชญาวรรณ ประครองใจ. (2558). *หลักนิเทศศาสตร์*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสารและพฤติกรรมในการสื่อสาร*. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัตน์ชีวาท แซ่ตัน และจิตรี คงจุ. (2553). *รูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รัตติกาล เจนจิต, ญัฐวิภา สิ้นสุวรรณ, และ ตปากร พุทเกศ. (2560). *การสื่อสารเพื่อใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในชุมชนและพื้นที่ : การสืบสานวัฒนธรรมชาวไทยพวน ต.เกาะหวาย อ.ปากพลี จังหวัดนครนายก*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:52460
- รัตนา โตสกุล. (2552). *แนวคิดท้องถิ่นภาคอีสานนิยมในประเทศไทย*. สำนักพิมพ์ MSSRC.
- ลดาวลย์ แก้วสีนวน. (2554). *การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม: ต่างสำเนียงแต่เสียงเดียวกัน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วรารณ ชื้อประดิษฐ์กุล. (2559). *การสื่อสารอัตลักษณ์หมู่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. <https://dric.nrct.go.th/Search/GetFulltext/2/294649>
- ศุภาวดี มนต์เนรมิตร. (2552). *ชีวิตและการต่อสู้ของเขมรพลัดถิ่น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
<https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/272724>
- สุจิตรา เป็ลยรุ่ง. (2553). *การสื่อสารเพื่อสร้างธำรงรักษาและต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นมอญของกลุ่มชาวมอญพลัดถิ่นในประเทศไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/32852>
- Littlejohn, S., & Foss. K. (2008). *Theory of Human Communication* (9th Ed). CA Thomson/Wadsworth.
- Michael L. Hecht. (2012). The Communication Theory of Identity as a Framework for Health Message Design. In Hyunyi Cho, *Health Communication Message Design: Theory and Practice* (pp. 137-152). SAGE Publications, Inc.
- Michael L. Hecht. (2022). Communication Theory of Identity. In Dawn O. Braithwaite and Paul Schrodtt, *Engaging Theories in Interpersonal Communication*. Perlego Ebook. <https://www.perlego.com>.
- Stephen W. Littlejohn, Karen A. Foss, and John G. Oetzel. (2017). *Theory of Human Communication*. (11th ED). Waveland Press, Inc.